

geacht, dat de vroegere terugbetaling van kapitaal, die door winst was gedekt, nog niet heeft plaats gehad. Dit ter voorkoming van dubbele belasting.

Uitdeeling, die eerst later door winst wordt gedekt.

In art. 41a van het Wetboek van Koophandel wordt het uitkeeren van niet door winst gedekte „bouwrente” mogelijk geacht. De wet op de D.- en T. belasting kent slechts uitdeelingen van winst. De „bouwrente” valt daar dus buiten. Bij de gewijzigde Wet op de D.- en T. belasting is echter in art. 5 bepaald, dat de uitdeeling, die eerst later door winst wordt gedekt, belastbaar wordt in het boekjaar, dat de winst wordt gemaakt.

Eene wijziging van de Wet op de Inkomstenbelasting was op dit punt niet op zijn plaats, daar de aandeelhouder volgens art. 6 dier wet toch reeds over „rente van aandeelbewijzen” belasting verschuldigd was. Voor den aandeelhouder wordt dus de rente inkomen, op het oogenblik, dat hij ze ontvangt.

Ten slotte verdient nog vermelding eene nieuwe bepaling in art. 5 der wet op de D.- en T. belasting, dat *niet als uitdeeling wordt beschouwd eene uitdeeling van winst aan aandeelhouders tot het bedrag, dat te voren tot dekking van geleden verlies op de aandeelen werd afgeschreven.*

De compensatie van verliezen met winsten is voor de naamlooze vennootschappen dus uitgebreid. Blevten voorheen verliezen buiten compensatie, wanneer zij op het kapitaal waren afgeschreven, thans kunnen deze verliezen ook nog worden verrekend met winstuitdeelingen, die na de afschrijving van kapitaal plaats hebben.

De woorden „te voren” geven aanleiding tot eene zeer ruime interpretatie. Men zou hieruit kunnen afleiden, dat alle afschrijvingen van kapitaal, die vóór den datum van het in werking treden van de wet, d.i. 1 Februari 1931, hebben plaats gehad, nog zouden kunnen worden gecompenseerd met winstuitdeelingen na dien datum. Dit is niet de bedoeling van den wetgever geweest. Inmiddels werd ingediend een wetsontwerp, inhoudende nieuwe wijzigingen in de Wet op de Dividend- en Tantiëmebelasting, waarin is opgenomen eene aanvullende bepaling ten aanzien van bovengenoemde compensatie van winstuitdeelingen. In deze bepaling staat, dat eene winstuitdeeling niet kan worden gecompenseerd met eene afschrijving op kapitaal, die vóór 1 Februari 1931 heeft plaats gehad. Dit wetsontwerp is later gevolgd door een Nota van wijziging, waarbij bovengenoemde aanvullende bepaling kwam te vervallen. In de nieuwe bepaling in deze Nota staat, dat *de afschrijving op kapitaal vóór 1 Februari 1931 kan hebben plaats gehad, maar slechts in mindering kan worden gebracht voor zover zij niet reeds door eene uitdeeling vóór dien datum wordt gecompenseerd.* Wanneer het wetsontwerp wet zal geworden zijn, zal voor de compensatieregeling laatstgenoemde bepaling gelden.

De gewijzigde Wet op de D.- en T. belasting is in werking getreden op 1 Febr. 1931. Zij is niet van toepassing op uitdeelingen, die vóór dien datum hebben plaats gehad.

A. NIERHOFF

LASTIGE GEVALLEN

De bedoeling van deze rubriek is gelegenheid te bieden lastige gevallen, die zich in de praktijk den accountant in zijn beroep voordoen of kunnen voordoen, — lastig, omdat er een onoplosbare tegenstrijdigheid tusschen theorie en praktijk schijnt te bestaan — hier ter sprake te brengen, resp. ter oplossing aan den lezer voor te leggen. De Redactie doet een voortdurend beroep op allen, die op zulke „gevallen” stuiten, om ze te formuleeren en bij den Secretaris in te zenden.

Geval No. X

Wat moet de accountant doen als tusschen zijn goedkeuring der balans en de algemeene vergadering de bank failliet gaat, waar het aan aandeelhouders uit te keeren dividend werd gestort?

De accountant der N.V. X heeft de jaarrekening dier vennootschap gecontroleerd, goedgekeurd en tevens zn instemming betuigd met uitkeering van een dividend van a procent. Dit percentage is na ampele discussie vastgesteld want alhoewel de winst voldoende zou zijn om 3 a uit te keeren verhindert de liquiditeitspositie der vennootschap een hoogere uitkeering.

De jaarrekening met advies tot uitkeering van dividend en het accountantsrapport worden gepubliceerd, aan aandeelhouders toegezonden en diensvolgens in de financieele pers besproken. Nadien, doch vóór dat de algemeene vergadering van aandeelhouders wordt gehouden, failleert de bankinstelling waar de N.V. hare rekening had loopen, die per balansdatum een klein saldo aanwees, doch waarop op het tijdstip van faillissement ten minste het geheele voor dividend beschikbare bedrag was gestort.

Wat moet de accountant doen :

- a. indien de Directie hem advies vraagt wat nu te doen ;
- b. indien zij hem niets vraagt ;
- c. indien zij hem alleen vraagt de aandeelhoudersvergadering te willen bijwonen ?

Ik merk hierbij op dat niets gemakkelijker is in het leven om een principe te stellen en daaraan vast te houden, maar dat de moeilijkheid is om zonder „Prinzipienreiterci” en zonder principeloos te zijn een beginsel soepel te hanteeren.

T. KEUZENKAMP

UIT HET BUITENLAND

Red.: W. BEIJDERWELLEN, J. E. ERDMAN,
C. A. HUYSMAN en A. M. VAN RIETSCHOTEN

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Moet de „ethica” een punt zijn van het examen-programma?

Van de diensten van den accountant wordt in nog steeds toenemende mate gebruik gemaakt. Dat zulks het geval is, moet voor een niet gering deel worden toegeschreven aan de eerlijkheid en integriteit van den accountant. „Karakter hebben” is eisch voor de uitoefening van het beroep en dit karakter is een der pilaren waarop ons werk steunt en waardoor het waardeering ondervindt.

Vaak wordt nog door het publiek „karakter” en „reputatie” verward. Wij mogen beter zijn dan onze reputatie, maar kunnen nimmer ons karakter overtreffen, omdat dit laatste deel van ons zelve is. Reputatie is datgene, wat anderen van ons zeggen of denken.

De verantwoordelijkheid, niet slechts ten aanzien van onze cliënten, maar ook ten opzichte van ons beroep, onze mede-leden en het publiek, is menigmaal een punt van bespreking. Reglementen, waaraan de leden zijn onderworpen en waaruit het publiek kan zien, aan welke eischen de accountants-arbeid moet voldoen zijn gesteld. Deze reglementen omvatten echter meer de technische eischen dan die van de moraal. „Ethics is the science of human conduct”, schrijft Peisch in zijn desbetreffend artikel, „and a code must set definite ideals of conduct. We should require candidates for admission to subscribe to a

reasonable standard of ethics as a condition to admission”.

De opleiding voor de uitoefening van ons beroep zou niet een uitsluitend vakkundige moeten zijn, doch daarin zou men ook de „ethica” een plaats moeten geven. Van de theoretische opleiding naar de praktische uitoefening van ons beroep overgaande komt de jonge accountant vaak voor vragen te staan, waarbij de moraal voor de oplossing een woord meespreekt. „Character is our principal asset” zegt *Peisch* „and we must have a greater appreciation of its value if we are to be a stabilizing factor in the life of business”.

(*The Certified Public Accountant*, Febr. 1931)

Het groote vraagstuk, dat ontstaan is in de eeuw van de machine

De geweldige mechanische ontwikkeling, die in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika heeft plaats gevonden gedurende de laatste 20 jaren wordt door velen geaccepteerd als een natuurlijk verschijnsel. Hierbij wordt vergeten, dat indien deze ontwikkeling nuttig wil zijn voor allen, daarmede de geheele menschheid gediend moet zijn. De gevaren, welke aan een te snelle invoering van machines verbonden zijn worden uit het oog verloren.

Het „werkloozen”-vraagstuk is thans zeer belangrijk. De depressie zelve is natuurlijk niet geheel en alleen toe te schrijven aan de werkloosheid zoomin als werkloosheid alleen te wijten is aan de depressie. Er zijn volgens den schrijver van het artikel, *Arthur Andersen*, nog vele bijkomstige omstandigheden, o.m. de waardedaling van het zilver. De intensieve ontwikkeling van de massa-productie ziet *Andersen* echter als een der bijzondere oorzaken.

Indien het waar is, dat ieder ding in zich draagt de kiem van zijn eigen vernietiging, dan is de vraag gerechtvaardigd of dit ook niet het geval is met de huidige industriele ontwikkeling.

In den laatsten tijd zijn vele lezingen gehouden over de depressie; bankiers hebben gesproken over nationale en internationale credieten; de handelsbalans en de goud-beweging vormden punten van bespreking voor de economisten. De fabrikanten hadden hunne problemen in den vorm van overproductie, scherpe concurrentie, verminderde prijzen en herziening van de kosten. Allen hebben echter één gemeenschappelijk onderwerp van algemeene bespreking, n.l. de werkloosheid.

De schrijver onderscheidt 4 soorten werkloosheid:

- I. „Residual unemployment”
- II. „Cyclic ”
- III. „Social ”
- IV. „Technological ”

De sub 4 genoemde werkloosheid schijnt hem de meest gevaarlijke, daar zij werkelijk is ontstaan door de tegenwoordige ontwikkeling der industrie en indien zij niet op verstandige wijze wordt tegengegaan in omvang en kwade gevolgen zou toeneemen.

„Residual unemployment” is die werkloosheid, welke er steeds geweest is en waarschijnlijk blijven zal. Zij ontstaat door „restlessness and unfitness. It is that due to an interval between jobs”. Gewoonlijk is zij van bescheiden omvang, niet bijzonder gevaarlijk en niet vatbaar voor praktische controle.

„Cyclic unemployment” is de werkloosheid, die ontstaat in tijden van industrieelen teruggang. Zij is het type van werkloosheid, dat het best te onderkennen is. De productie wordt ingekrompen meestal tengevolge van voorafgaande overproductie.

Het is deze regelmatig terugkerende werkloosheid die op haar beurt de sociale voorzieningen heeft doen ontstaan.

Volgens den schrijver wordt echter meer aandacht besteed

aan de middelen ter verzachting der gevolgen dan aan die ter voorkoming.

„Social unemployment” is de werkloosheid ontstaan door gebrek aan werk veroorzaakt door verhoogde efficiency der arbeiders, doordat zij tezamen arbeidende, ieder een bepaald onderdeel maakt, inplaats van ieder het geheele voorwerp. De specialiseering treedt hierbij op.

Nauw verband hiermede houdt de „technological unemployment”, die ontstaat doordat de verhoogde capaciteit der gespecialiseerde arbeiders, indien deze zich bedienen van de juiste machinale hulp.

„Social” en „technological” werkloosheid gaan dus hand in hand; machinale hulp toch zonder specialiseering van den arbeider zou niet volledig effectief zijn. „Social” werkloosheid is derhalve als een integreerend deel van „technological” werkloosheid te beschouwen. Evenmin is het goed mogelijk deze vormen van werkloosheid geheel los te maken van de beide andere.

Geweldige machinale ontwikkeling brengt mede geweldige productie welke vermeerdering van voorraden mogelijk maakt die weer „cyclic” werkloosheid laat ontstaan.

In tijden van malaise past de fabrikant selectie bij zijn personeel toe. De meest geschikten houdt hij het langst in dienst, de minder geschikten komen het eerst buiten betrekking en daardoor wordt ook de „residual” werkloosheid wederom verhoogd.

Volgens onlangs verschenen publicaties van de Federal Reserve Board inzake productie-capaciteit is de productie per man in 1929: $1,63 \times$ die van 1899. Niettegenstaande de verminderde arbeidstijden mede tengevolge van de depressie, bedroeg de capaciteit in 1930 nog $1,42 \times$ die van 1899. Naar alle waarschijnlijkheid is de verhooging der productie-capaciteit per arbeider juist in de laatste 10 jaren snel vooruitgegaan, want ondanks de zoo zeer vergrootte productie van 1929 waren er in dat jaar minder te werk gestelden dan in 1917, 1918, 1919, 1920 of in 1923.

Toen de eerste machines hun intrede deden in de werkplaatsen, is zulks evenmin zonder „werkloosheid” gepaard gegaan, maar het menschelek vernuft zorgde voor „nieuwe” artikelen, die nieuwe industrieën deden ontstaan en het overcompliceert aan arbeiders, tengevolge van de invoering van machines, opnamen. De uitvindingen van den laatsten tijd zijn echter niet gepaard gegaan van een *evenredige* vermeerdering aan „nieuwe” producten.

De behoeften van den mensch zijn in 't algemeen eenvoudig en zijn te verdeelen in de groepen voeding, huisvesting, kleding, vervoer en amusement.

Behoeft-bevrediging ten aanzien van de eerste drie groepen is er reeds lang, slechts heeft verfijning in de latere jaren plaats gevonden. De ontwikkeling van spoor- en tramwezen, auto- en vliegverkeer heeft het mogelijk gemaakt om de behoefte aan vervoer te bevredigen.

Ten deele geeft de auto en de vliegmaschine ook amusements-bevrediging doch bioscoop, radio etc. zijn daarbij factoren van groeter belang.

De industrie der latere jaren heeft nu meer speciaal de artikelen voor de bovengenoemde groepen „vervoer en amusement” geleverd.

Teneinde nu het overschot aan werkkraft productief te kunnen maken zou men dus moeten trachten nieuwe behoeften te scheppen. Dit nu zou volgens den schrijver en vooraanstaande economen in de eerste tijden niet te verwachten zijn.

De werkloosheid wordt als last gedragen door de werkenden en dit is mogelijk omdat de productie-capaciteit per arbeider zoo is gestegen.

Productie-capaciteit bestaat uit de factoren: arbeidsinspanning en tijd.

Is de capaciteit per arbeider te groot, dan moet dus een der factoren verminderd worden en dan is inkrimping van den arbeidstijd en vermindering der loonen volgens den schrijver het meest aan te bevelen. De vermindering van het loon zou niet recht evenredig met die van den tijd moeten zijn, doch iets ten gunste van den werknemer.

Indien de behoefte aan artikelen zou stijgen, dan is het beter den arbeidsduur te verlengen dan door nieuwe efficiëncy-methoden daaraan tegemoet te komen.

Het groote voordeel zou zijn, dat de zware sociale lasten van de werkloosheid sterk verminderen (waarin compensatie voor het verlaagde inkomen), waar tegenover een eenigszins verhoogde kostprijs der artikelen zou komen.

Eveneens zouden de slechte moreele gevolgen van lange werkloosheid door tewerkstelling grootendeels te niet gedaan worden.

Tenslotte moeten pogingen gedaan worden om „nieuwe” artikelen te vinden, die den mensch van dagelijksch nut zijn, zonder dat een der thans bestaande artikelen daardoor zou worden uitgeschakeld.

(The Certified Public Accountant April 1931)

J. E. E.

BOEKBEOORDEELING

Hoofdstukken der economie

De Waardeleer en hare beteekenis voor de verdeling der Welvaart, door Mr. W. C. Mees R. Azn. (hoogleraar aan de Landbouwhoogeschool te Wageningen (bij de Erven Bohn, Haarlem, 1930, 174 blz.).

Deze hoofdstukken zijn er twee, nl. de waardeleer zelve en de verdeling van de welvaart onder de leden der maatschappij. In zijn Voorwoord zegt de hoogleraar terecht, dat zonder een juist inzicht in die leer een goed oordeel over het economisch gebeuren onmogelijk is. En nu wil de schrijver toegemoet komen aan degenen, die leemten in hun kennis willen of moeten aanvullen door zelfstudie. De vele H.B.S. boekjes geven te weinig, het boek van prof. C. A. Verrijn Stuart gaat volgens den schrijver voor dit doel op veel punten te diep in. Ook hoopt de heer Mees van zijn geschrift vrucht voor zijn studenten. Een „Dogmengeschiede”, een volledig verhaal geeft hij niet, wel „een uiteenzetting van de waardeleer, zooals ik haar meen te moeten geven”. Natuurlijk komen ook andere meeningen ter sprake. Alleen van andersdenkenden? Geenszins.

Gelijk Ad. Smith zijn beroemde werk, begint ook Mr. Mees zijn hoofdstukken met een beschouwing over de noodzakelijkheid van samenwerking en verdeling van arbeid en het verkeer, dat daaruit ontspringt. Hier moge een eerste critische opmerking volgen. Op blz. 10 lees ik: „Bevrediging van behoeften kan plaats hebben door goederen of diensten; of eigenlijk alleen door diensten, want ook de goederen bewijzen diensten; deze diensten worden echter veelal niet los van de goederen verhandeld, zoodat de goederen zelf voorwerp van ruilverkeer zijn”. Tegen deze terminologie heb ik wel eenig bezwaar. Diensten zijn óók goederen. Maar bovenal is er verschil tusschen den dienst van een dienstbode, een kellner, een zanger, een dokter en den „dienst” van een goed in Mees' zin, b.v. een huis, een flesch wijn, een piano! Men voelt reeds, dat dit niet hetzelfde kan zijn, dat de dienst, die van een mensch komt, iets anders is, soortelijk anders, dan de quasi-dienst van een stoffelijk ding. Anders zou er geen principieel verschil zijn tusschen het „werk” van den landarbeider achter den ploeg en van het paard er voor, om van den ploeg zelf niet eens te spreken. v. Böhm, o.a. in zijn critiek op de Nutzungstheorieën, spreekt bij stoffelijke goederen geregeld van Nutzleistungen, niet van diensten. Ik zie de zaak zoo: alles, wat in een behoefte kan voorzien, is daardoor een goed. In een behoefte wordt voorzien door zekere eigenschappen van een stof, dan is er een stoffelijk goed, een „Sachgut”; in een andere door zekere eigenschappen van arbeid, dan is er een onstoffelijk goed, een dienst. Want het subject van dienst is altijd een dienende, een mensch. De heer Mees spreekt zelf van loondienst. Hier wordt het woord in den goeden zin gebruikt. Bij een koe of een werk-

paard spreekt men niet van loondienst. Kan een stoffelijke zaak diensten bewijzen, dan ware bij die dingen de term loondienst volstrekt niet misplaatst. Het lijkt mij een verkeerde analogie de diensten, die van menschen uitgaan, op voorwerpen over te brengen, alleen omdat in beide groepen van gevallen behoeftebevrediging plaats heeft en dus nut wordt gerealiseerd. Want nuttig is zoowel de dienst (in mijn zin) als het stoffelijk ding: beide zijn een goed.¹⁾ Wij moeten de terminologie in de wetenschap scherper slijpen dan in het dagelijksch leven, ter wille van de begripsvorming. Door dit niet te doen, kwam de geachte schrijver tot zijn onderscheid tusschen goederen en diensten, hoewel deze laatste den goeds-naam als bevredigingsmiddel niet minder verdienen. Het enkele feit, dat diensten (van menschen!) een prijs doen, stempt ze tot economische goederen. Daaraan is m.i. geen ontkomen. Wanneer de schrijver zegt (blz.) 13: „Economische goederen²⁾ zijn zaken met ruilwaarde, zaken in ruil waarvoor men iets anders kan bedingen”, dan is dit volkomen waar, maar dan heeft hij de tegenstelling van goederen en diensten zelf losgelaten, want ook deze laatste „zijn zaken met ruilwaarde”.

Dat de waardeleer het ruilverkeer moet verklaren, zal weinig tegenpraak vinden. Maar vóór alles heeft zij de waarde te verklaren. Wanneer wij eenmaal ingelicht zijn omtrent het hoe en waardoor van de ruilwaarde, komt de ruilvoet (blz. 11) van zelf ter sprake. Belangrijker dan een bepaalde ruilverhouding, een concrete stand van de ruilwaarde van een goed, is de verklaring van het verschijnsel „an sich”. Zeker: „Men kan een appel ruilen tegen twee peren, maar ook een peer tegen drie appels”. Het eerst komt echter de vraag: hoe komt het, dat een appel of een peer überhaupt ruilwaarde vertoont? Gelijk bijv. de vraag: hoe ontstaat de rente, belangrijker is dan die naar een rentestand (Fisher's rate of interest). Liever had ik gezien, dat de schrijver zijn juiste thesis op blz. 14, dat de verklaring van de ruilwaarde het einddoel van de waardeleer is, voorop had gesteld en dat de verklaring van den ruilvoet wat naar achteren ware verhuisd, m.a.w. dat de uitspraken op blz. 11 en 14 van plaats hadden gewisseld.

Waar de schrijver eenige der meest gebruikelijke opvattingen, die alle door het woord waarde worden gedekt, bespreekt, stelt hij subjectief nut aan subjectieve waarde blijkbaar gelijk (blz. 15). Het komt mij, en terminologisch en ook zakelijk wenschelijk voor, ook op subjectief terrein tusschen nut en waarde te onderscheiden: goederen hebben nut, maar daarmee nog niet waarde. Voor de laatste komt het er op aan, of „mit dem Besitz oder Verlust des Gutes irgend ein Lebensgenuss steht und fällt”, om met v. Böhm te spreken. Waaraan hij toevoegt: „Reich und feinfühlig, wie unsere Sprache ist, hat sie für jede der beiden Stufen eine besondere Bezeichnung ausgebildet. Die niedrigere Stufe nennt sie Nützlichkeit, die höhere Wert”.³⁾

Dat de subjectieve waardeering naar omstandigheden van subject en zaak negatief kan uitvallen, geef ik gaarne toe. Zoo zal vergif tot persoonlijk gebruik bij iemand, die niet aan zelfmoord denkt, op negatieve waardeering stuiten. Maar kan de ruilwaarde, de objectieve, evenzeer negatief uitvallen? Dit moet ik betwijfelen. De schrijver voert als voorbeeld aan (blz. 16): „Afalproducten der industrie hebben soms negatieve waarde: voor hunne verwijdering moet worden betaald.” Dit zou dus negatieve objectieve ruilwaarde zijn. Mij is dat niet helder. Er wordt een prijs betaald, omdat men er voordeel in ziet. Waarin? In casu: in het weghalen van de afvalstoffen en het vrij-maken van ruimte. Er is dus een dienst, en die dienst is het goed, welks positieve ruilwaarde blijkt uit den te betalen prijs. De bedoelde afvalstoffen zijn, in het kader van het voorbeeld heelemaal geen goed, zij hebben geen ruilwaarde, ook niet een negatieve. Het is er mee als met ziekte. Ook die moet worden „verwijderd”. Daarvoor neemt men een dokter, wiens diensten men betaalt. Het is duidelijk, dat in dezen prijs niet de negatieve ruilwaarde der ziekte, doch de positieve van den medischen dienst wordt gehonoreerd.

Waar de geachte schrijver de subjectieve waarde nader treedt, lees ik iets, dat allicht aanleiding kan geven tot misverstand omtrent het wezen der economie. Tot dit wezen reken ik — en ik meen hier geheel in overeenstemming te zijn met den schrijver —, dat economie moraliseert noch ethiseert, om de eenvoudige reden, dat in een causale wetenschap voor „waardeering”, voor normen nopens goed en kwaad, behoorlijk en onbehoorlijk, rechtvaardig en onrechtvaardig geen plaats is hoegenaamd. Aan de economie presenteert zich de behoefte als feit, ook de allerslechtste. Niet, omdat, wie aldus economie beoefent, blind is voor de „waarde” van zulke waardeeringsvoordeelen, maar omdat zulk een econoom meent, dat zij behooren tot een andere orde van denken, liggend buiten zijn terrein. Hij past, methodisch, arbeidsverdeling toe op de wetenschap. Met wenschelijkheid laat hij zich niet in, vragend niet hoe het moet, maar hoe en waardoor het is. En nu

¹⁾ Irving Fisher laat wél de goederen diensten (services) bewijzen. Deze gedachte heeft hem op het dwaalspoor gebracht van een principieel verschil aan te nemen: de goederen waren capital, hun diensten income. Ook dit voorbeeld is een waarschuwing.

²⁾ Ik cursiveer.

³⁾ Positive Theorie des Kapitals, 4. Aufl. blz. 165.